

עקב חכ"ד שיחה ב'

"אם תפרקו עולו", דאין הכוונה שישראל חוטאים סתם, דהרי על זה נאמר "ישא ה' גו", אלא הכוונה הוא על זה שפורק את כללות העול דהקב"ה, ועל זה "לא ישא פנים". ורש"י מביא תיבות "ולא יקח", כי ממון כשלעצמו יכול להיות כופר, ורק מפני שהוא פורק עול לגמרי לכן "לא יקח".

ברש"י (י, יז): "לא ישא פנים: אם תפרקו עולו. ולא יקח שוחד: לפייסו בממון".

וצריך להבין הרי מובן ש"לא ישא פנים" הוא "כשתפרקו עולו" (וביאור המפרשים שהקושי לרש"י הוא הפסוק "ישא ה' פניו אליך", ולכן מפרש ש"לא ישא פנים" הוא "אם תפרקו עולו" קשה, כי על "ישא ה'" מפרש רש"י "יכבוש כעסו", ואם כן גם שם המדובר הוא כשעושים היפך רצון ה'). ועוד מדוע מפרש רש"י "לפייסו בממון" ולא כהמפרשים לפייסו במצוות וכיצ"ב? ומדוע מעתיק בדיבור המתחיל גם את תיבות "ולא יקח"?

והביאור בזה: רש"י מדייק "אם תפרקו עולו", דאין הכוונה שישראל חוטאים סתם, דהרי על זה נאמר "ישא ה' גו", אלא הכוונה הוא על זה שפורק את כללות העול דהקב"ה, ועל זה "לא ישא פנים". והכרחו של רש"י לפרש כן הוא מכללות תוכן הפרשה, שהתחלתה היא "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעימך כי אם ליראה", ורש"י מפרש "אע"פ שעשיתם כל זאת עודנו רחמיו וחיבתו עליכם ומכל מה שחטאתם לפניו אינו שואל מכם כי אם ליראה", שמזה רואים שה' נושא פנים לישראל. ולכן מוכרח רש"י לפרש ש"לא ישא פנים" הוא כשפורקים עולו לגמרי.

ועל פי זה מובן מדוע אין רש"י יכול לפרש ששוחד הוא מצות, כי מ"לא ישא פנים" לומדים שאינו נושא פנים כשפורקים את כל עולו. ולכן מפרש "לפייסו בממון", שהרי רש"י כבר פירש לפני כן, על הפסוק "ולא תקחו כופר" - "לא יפטר בממון", שמזה רואים שנתינת ממון יכול להיות (לא רק שוחד למקבל הממון אלא) כופר במקום הנותן, שבמקום מיתתו נותן ממון (ועד שבשור שהרג את האדם מביא רש"י דיעה שכופר הוא דמי מזיק), והטעם לזה הוא כביאור אדמו"ר הזקן שממון הוא חיי נפשו. ולכן מביא רש"י את התיבות "ולא יקח", כי ממון כשלעצמו יכול להיות כופר, ורק מפני שהוא פורק עול לגמרי לכן "לא יקח".

ועל פי זה יובן המשנה בפרק ד' דאבות, שבכמה שנים נלמד בשבת פרשת עקב, "שאין לפניו כו' לא משא פנים ולא מקח שוחד", דלכאורה מה מוסיפה המשנה על הפסוק? אלא שהפסוק בתורה מדבר כנ"ל בענין דפריקת עול, משא"כ המשנה במילי דחסידותא קאי על אדם המקיים מצות ואעפ"כ אין הקב"ה מוותר על העבירה מפני המצות. ועל פי זה יובן המדרש שמבאר שהקב"ה מקבל שוחד מהרשעים "אתה נוטל שוחד מן הרשעים בעולם הזה תשובה ומעשים טובים" - דענין התשובה הוא נעלה באין ערוך מתורה ומצוות, דהתשובה מהפכת את הזדונות לזכויות.